VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Lausunto

3.3.2021

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Valtiovarainministeriön asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden tietojenluovutussäännösten muuttamisesta (HE 133/2020 vp)

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden tietojenluovutussäännösten muuttamisesta (HE 133/2020 vp). Valtiovarainministeriö on tarkastellut esitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), jatkossa *tiedonhallintalaki*, ja digitaalisten palvelujen näkökulmasta. Valtiovarainministeriö on myös antanut lausunnon hallituksen esityksen luonnoksesta esityksen valmisteluvaiheessa sekä asiantuntijalausunnon valiokunnalle 2.10.2020. Edellisten annettujen lausuntojen jälkeen valtiovarainministeriö on antanut neuvoja uusien säännösten muotoilussa liittyen tiedonhallintaan ja digitaalisiin palveluihin. Hallituksen esitykseen ehdotettavia muutoksia on käsitelty maa- ja metsätalousministeriön 8.2.2021 päivätyssä vastineessa valiokunnalle ja valtiovarainministeriö tarkastelee tässä lausunnossaan esitettyjä muutoksia.

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Laki Suomen metsäkeskuksen metsätietojärjestelmästä *(metsätietolaki*)

Valtiovarainministeriö on aiemmissa lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota siihen, että katseluyhteyden toteuttaminen yksityisille tarkoittaa käytännössä viranomaisen tuottamaa tietopalvelua yleisessä tietoverkossa. Toisin sanoen kyseessä on digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019), jäljempänä *digipalvelulaki*, soveltamisalaan kuuluva yleisölle tarjottava digitaalinen palvelu. Yleisöllä tarkoitetaan viranomaisen organisaation ulkopuolisia hallinnon asiakkaita, ja palvelua voidaan tarjota joko ennalta rajatulle tai rajoittamattomalle joukolle. Valtiovarainministeriö on myös selventänyt, että puolestaan tekninen rajapinta ei ole digipalvelulain mukainen digitaalinen palvelu.

Esitystä on muutettu siten, että siinä huomioidaan myös digipalvelulain sääntely. Ehdotetun muutoksen johdosta digipalvelulain säännökset tulisivat sovellettavaksi, mikäli metsäkeskuksen verkkosivulta luovutetaan henkilötietoja katseluyhteyden avulla tai muuten toistuvasti sähköisesti. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan palvelu, jonka avulla viranomainen tarjoaa katseluyhteyden rekisteriinsä taikka mahdollistaa sähköisen tiedonsiirtomenetelmän avulla tietojen siirron verkkosivuiltaan, kuuluu digipalvelulain soveltamisalaan. Valtiovarainministeriö pitää hyvänä kyseistä muutosta, jonka myötä esityksessä huomioitaisiin myös digipalvelulaki.

Valtiovarainministeriön 2.10.2020 antaman näkemyksen mukaan valiokunnan tulisi harkita metsätietolakiehdotuksen sähköistä tietojenluovutustapaa koskevaa sääntelyä sen suhteen, että onko tosiasiallisia perusteita poiketa tiedonhallintalaissa säädetystä. Esityksessä ehdotettiin säädettävän poikkeuksesta suhteessa tiedonhallintalain 24 §:ään koskien teknisen rajapinnan avulla tapahtuvaa tietojen luovuttamista muille kuin viranomaisille. Poikkeamista tiedonhallintalaista perusteltiin yrityksiin kohdistuvilla taloudellisilla vaikutuksilla, joita syntyisi, jos rajapintojen avaamisen yhteydessä edellytettäisiin, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan toimijan tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja (tiedonhallintalain 22 §:n 2 momentti).

Valtiovarainministeriö lausui, ettei lähtökohtaisesti mitään erityislainsäädäntöä tarvita, jos tietoja voidaan antaa muualla laissa säädetyn tiedonsaantioikeuden perusteella ja jos luovutuksen saajalla on oikeus käsitellä henkilötietoja. Valtiovarainministeriö huomautti, että kyseinen vaatimus on lähtökohtaisesti määritelty siten, että se kohdistuu ainoastaan tilanteisiin, joissa luovutus kohdistuu henkilötietoihin tai salassa pidettäviin tietoihin. Lisäedellytystä ei ole muissa tietojenluovutustilanteissa. Toiseksi valtiovarainministeriö huomautti, että vaatimus on määritelty tekniikkaneutraalisti siten, että se jättää viranomaiselle harkinnanvaraa tarkoituksenmukaisen kontrollimenettelyn määrittelyssä luovutettaessa tietoja rajapintojen avulla. Keskeistä vaatimuksen teknisessä toteuttamisessa on kuitenkin se, että tiedot saavan toimijan tietojärjestelmän on tehtävä jokaisen tietojenluovutuksen osalta tekninen tietopyyntö (ts. kontrolli) luovuttavalle tietojärjestelmälle, jos asiankäsittelyt perustuvat siihen, että asiakassuhde ja tiedonsaantitarve ovat määräaikaisia.

Maa- ja metsätalousministeriön 8.2.2021 vastineen mukaan jatkovalmistelussa on selvinnyt, että hallituksen esityksessä on tulkittu virheellisesti sitä, mitkä luovutukset ovat tiedonhallintalain tarkoittamia luovutuksia teknisen rajapinnan avulla ja mitkä luovutukset taas ovat muita sähköisiä luovutustapoja (esimerkiksi sähköinen tiedonsiirtomenetelmä). Teknisen rajapinnan avulla tehtyjen luovutusten osuus on osoittautunut vähäisemmäksi ja koskee suurimpia metsäalan toimijoita. Valtiovarainministeriö yhtyy edelleen näkemykseen siitä, ettei tiedonhallintalaista ole tarpeen poiketa.

Maa- ja metsätalousministeriön 8.2.2021 päivätyn vastineen mukaan metsätietolakiin sisältyisi kuitenkin tiedonhallintalakia täydentävää sääntelyä, joka koskee teknisen rajapinnan avulla tehtävään luovutustapaan liittyviä päätöksiä. Sen sijaan tietojen luovuttamisesta katseluyhteyden avulla tai muuten toistuvasti sähköisesti säädettäisiin erikseen. Näidenkin luovutustapojen osalta tulisi sovellettavaksi täydentävinä yleislakeina tiedonhallintalain ja digipalvelulain säännökset. Metsätietolakiin on muutosten johdosta tehty muutokset, jonka myötä 13 a §:ssä säädettäisiin digitaalista palvelua ja teknisen rajapinnan avaamista koskevista päätöksistä yksityiselle ja 13 b §:ssä taas säädettäisiin tietojen luovuttamisesta digitaalisen palvelun avulla yksityiselle.

Tiedonhallintalain 24 §:n mukaan viranomainen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tietoja muulle kuin toiselle viranomaiselle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Tiedon antamisesta muussa sähköisessä muodossa ja yleisölle katseluyhteytenä toteutettuna tietopalveluna säädetään erikseen. Maa- ja metsätalousministeriön vastineessa esitetyt muutokset koskien 13 a §:ää sekä 13 b §:ää vastaavat valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan tiedonhallintalain 24 §:n vaatimuksia.

Metsäkeskukselle säädettävä vaatimus rekisteröintipäätöksen tekemisestä sisältäisi tiedonhallintalain mukaisen vaatimuksen viranomaisen velvollisuudesta

selvittää vastaanottajan tiedonsaantioikeudet. Lisäksi 13 b §:ssä säädettäisiin erikseen tietojen luovuttamisesta muulla kuin teknisen rajapinnan avulla yksityisille. Tämä olisi edelleen linjassa tiedonhallintalain 24 §:n 2 momentin kanssa, jonka mukaan tiedon antamisesta muussa sähköisessä muodossa ja katseluyhteytenä toteutettuna palveluna säädettäisiin erikseen. Ehdotetuissa pykälämuutoksissa on lisäksi huomioitu tiedonhallintalain mukainen vaatimus, jonka myötä tietojärjestelmän tulee tunnistaa automaattisesti poikkeavan tietojen hakemisen.

Valtiovarainministeriö katsoo, että nyt ehdotetut muutokset ovat linjassa tiedonhallintalain sekä digipalvelulain säädösten kanssa.